

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1925 kl. 2 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående ändring i 51 § av folkskolestadgan.

I en inom andra kammaren av herr Pehrsson i Göteborg väckt motion, nr 41, hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådan ändring måtte vidtagas i § 51 folkskolestadgan, att tillsynen över skolgången uppdrages åt skolrådet. *Motionen.*

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har över förevarande motion inhämtat skolöverstyrelsens yttrande, vilket som bilaga åtföljer detta utlåtande.

I likhet med skolöverstyrelsen delar utskottet motionärens uppfattning därom, att en förändring i antydd riktning av § 51 i gällande folkskolestadga är av behovet påkallad. Erfarenheten har gett vid handen, att när föräldrar och målsmän tredskas att efterkomma de nuvarande föreskrifterna beträffande barnens skolgångsskyldighet, den i nämnda paragraf angivna varningsproceduren är alltför omständlig och tidskrävande. Dessutom torde det, som motionären framhållit, få anses oegentligt, att kyrkorådet skall utföra ett arbete, uti vars förberedande handläggning det icke haft någon del. *Utskottet.*

Beträffande fortsättningsskolan stadgas redan nu, att fortsättningsskolstyrelse — icke pastor och kyrkoråd — är den varnande myndigheten. De sakkunniga, som verkställt utredning om huruvida och i vad mån representativt system må införas i den kyrkliga kommunen, ha i sitt den 30 december 1922 avgivna betänkande föreslagit, att i folkskolestadgans § 51 må införas föreskrifter om att folkskolestyrelse i st. f. pastor och kyrkoråd må meddela varning. Skolöverstyrelsen har vid upprepade tillfällen gjort framställningar i denna riktning. Utskottet vill också ansluta sig till kravet på genomförandet av den ändring i folkskolestadgans § 51, varom motionären hemställt.

Om utskottet alltså ansluter sig till motionärens framställning, finner utskottet det nödvändigt, att de föreslagna ändringarna genomföras på ett sådant sätt, att varningsförfarandet icke minskar i effektivitet. Enligt gällande

förordning skola tredskande föräldrar "efter anmälan av skolrådet undergå varning av vederbörande församlings pastor och, då sådant ej haft åsyftad verkan, av kyrkorådet". Skulle dessa åtgärder ej lämna åsyftat resultat, kunna barnen genom skolrådets försorg skiljas från föräldrarna eller målsmännen och överlämnas till vårdande åt andra personer, samt kostnaderna för barnens underhåll i laga ordning utmätas av föräldrarna eller målsmännen.

Den första åtgärden mot tredskande föräldrar är alltså det ovan angivna varningsförfarandet. Regeringsrättens flertal har tolkat denna bestämmelse så, att varningen måste tilldelas muntligen. Av ett i regeringsrätten den 28 augusti 1918 givet utslag framgår, att skriftlig varning icke erkänts såsom giltig varning enligt § 51 folkskolestadgan.

Kallas tredskande föräldrar till inställelse inför kyrkorådet, kunna de, genom att vägra hörsamma kallelsen, åstadkomma tidsutdräkt med vidtagandet av strängare åtgärder. Kyrkorådet är emellertid utrustat med lagliga medel att tvinga vederbörande till inställelse, i första hand genom åläggande av böter, och därefter, om detta ej har åsyftad verkan, genom att hos länsstyrelsen begära handräckning för hämtning av de tredskande.

Om nu, som motionären föreslagit, varningsförrättningen bleve överflyttad från kyrkorådet till skolrådet, måste enligt utskottets åsikt därvid tillses, att varningsförfarandets effektivitet ej prisges. Skolrådet äger icke de möjligheter, som stå kyrkorådet tillbuds, när det gäller att åstadkomma inställelse av de tredskande för meddelande av varning. Genom att vägra hörsamma kallelse från skolråd skulle alltså de tredskande kunna göra bestämmelserna i § 51 folkskolestadgan illusoriska.

På grund härav anser utskottet en sådan ändring i § 51 folkskolestadgan nödig, varigenom skriftlig varning, bevisligen meddelad, skulle kunna likställas med muntlig varning. Utskottet ansluter sig därför till det förslag till omredigering av omnämnda paragraf, som skolöverstyrelsen utarbetat och som har följande lydelse:

§ 51.

I händelse föräldrar eller målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, vilka i avseende på barnens skolgångsskyldighet blivit meddelade, eller visa sig så försumliga, att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande eller försumliga av skolrådet erhålla, muntligen eller skriftligen, en allvarlig föreställning och varning, varjämte skolrådet må äga rätt att på lämpligt sätt till skolan avhämta barn, som av ovannämnda anledningar uteblivit. Skulle dessa åtgärder visa sig fruktlösa, må ifrågavarande barn kunna genom skolrådets försorg från föräldrarna eller målsmännen skiljas och till vårdande åt andra personer överlämnas, och skall därvid kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarna eller målsmännen i laga ordning utmätas.

Detta förslag till ändrad lydelse av ifrågavarande paragraf finner utskottet helt ligga i linje med vad motionären föreslagit, då det i motiveringen till motionen betonas, att framställningen åsyftar att åstadkomma förenkling och

större effektivitet i varningsproceduren. Den ändring i 51 § folkskolestadgan, motionären föreslagit, bör enligt utskottets uppfattning ske på ovan angivna sätt.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren, med bifall till herr Pehrssons i Göteborg förevarande motion, måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådan ändring måtte vidtagas i § 51 folkskolestadgan, att tillsynen över skolgången uppdrages åt skolrådet.

Stockholm den 20 april 1925.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande: Herrar Wagnsson, Lindmark, Öhman, Holmdahl, Lundén, Englund, Andréén,* Mogård, Mosesson* och Gardell i Stenstu.

* Icke närvarande vid justeringen.

Till Riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 20 februari 1925 har Skolöverstyrelsen anbefallts afgiva yttrande över en av herr Per Pehrsson i andra kammaren väckt motion (nr 41) om viss ändring i § 51 folkskolestadgan.

I anledning härav får Överstyrelsen anföra följande.

Överstyrelsen delar motionärens uppfattning därom, att en förändring av § 51 i gällande folkskolestadga är av behovet påkallad. Denna uppfattning, som Överstyrelsen länge hyst, har ock föranlett Överstyrelsen att redan den 8 juni 1920 ingå till Kungl. Maj:t med underdånig framställning om dylik förändring. Detta skedde i samband med förslag till ändring av flera andra paragrafer i folkskolestadgan, till största delen framkallade genom tillkomsten av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor. Sedan Överstyrelsen motiverat framställningen i vad den hade avseende på övriga föreslagna förändringar, yttrade Överstyrelsen i fråga om § 51 följande:

”Slutligen har Överstyrelsen även ansett sig böra föreslå en ändring av § 51 i syfte att få till stånd en något förenklad och på samma gång mera effektiv procedur i fråga om de åtgärder, vilka måste vidtagas gent emot föräldrar och målsmän, som tredskas att efterkomma författningens föreskrifter i avseende på barns skolgång. Överstyrelsen har nämligen på grund av flera omständigheter och icke minst av vad som framkommit i rapporter från vederbörande folkskolinspektörer blivit övertygad om, att den ifrågavarande bestämmelsen med sin nuvarande avfattning icke uppfyller sitt ändamål. En särskild anledning att taga detta spörsmål i överbägande har ock givits Överstyrelsen genom en frånsko rådets i Juckasjärvi ingiven framställning i detta ämne, vilken framställning jämte förevarande förslag överlämnas till Eders Kungl. Majt. Den ifrågavarande paragrafen, sådan den av Överstyrelsen föreslås avfattad, överensstämmer i det väsentliga med vad som förut i motsvarande fall blivit av Eders Kungl. Majt stadgat beträffande fortsättningsskola. Något inkräktande på vad som enligt gällande kyrkostämmoförordning skall tillkomma kyrkorådet i fråga om upptagandet av sådana allmänna ärenden, som röra vårdslösad barnuppfostran m. m., kan icke anses föreligga i detta fall mera än beträffande fortsättningsskolan, vars styrelse är den myndighet, som närmast har att vidtaga erforderliga åtgärder, när lärjungar på grund av målsmäns tredska utebliva från fortsättningsskolundervisningen. I analogi härmed har Överstyrelsen därför ansett, att motsvarande åligganden böra i fråga om folkskolan tillkomma skolorådet.”

Den lydelse av § 51 folkskolestadgan som Överstyrelsen i sammanhang härmed föreslog, var följande:

”I händelse föräldrar eller målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, vilka i avseende på barnens skolgångsskyldighet blivit meddelade, eller visa sig så försu mliga, att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande eller försu mliga av skolorådet erhålla en allvarlig föreställning och varning, varjämte skolorådet må äga rätt att på lämpligt sätt till skolan avhämta barn, som av ovannämnda anledningar uteblivit. Skulle dessa åtgärder visa sig fruktlösa, må ifrågavarande barn kunna genom skolorådet försorg från för-

äldrarna eller målsmännen skiljas och till vårdande åt andra personer överlämnas, och skall därvid kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarna eller målsmännen i laga ordning utmätas.”

I anledning av en av centralstyrelsen för Allmänna svenska prästföreningen till Kungl. Maj:t ingiven framställning i detta ärende har Överstyrelsen i underdånigt yttrande den 17 januari 1923 ånyo framlagt ovanstående synpunkter samt hemställt om erforderliga åtgärder för åstadkommande av ändring av här ifrågakvarande stadgande på sätt i förutnämnda skrivelse den 8 juni 1920 föreslagits.

Den avfattning av § 51, som Överstyrelsen sålunda genom tvänne underdåniga skrivelser velat få till stånd, överensstämmer, som synes, dels med motionärens yrkande, dels även med § 36 i stadgan för fortsättningsskolor och detta senare även så till vida, att skolrådet skulle, efter förut given verkningslös varning, äga att på lämpligt sätt till skolan avhämta barn, som av tredskande föräldrar hölles hemma från skolgång.

Då emellertid fråga nu åter uppstått rörande åstadkommandet av en mera ändamålsenlig avfattning av denna för skolpliktens fullgörande särdeles viktiga bestämmelse, kan Överstyrelsen icke underlåta att framhålla ännu en omständighet, som i detta sammanhang synes vara värd beaktande.

När såsom första åtgärd gent emot tredskande föräldrar är föreskrivet, att dessa skola undergå ”varning av vederbörande församlings pastor och, då sådant ej haft åsyftad verkan, av kyrkoråd”, synes därmed lämnas öppet, på vilket sätt ifrågakvarande varningar skola meddelas. I allmänhet torde dock bestämmelsen tillämpas så, att varningen sker muntligen, såväl då pastor är den varnande som då kyrkorådet har att fullfölja varningsproceduren. Det ligger i sakens natur, att särskilt i senare fallet föräldrarna måste kallas till inställelse inför den varnande myndigheten. Därest dylik kallelse icke hörsammas, är kyrkorådet visserligen, jämlikt § 29 kyrkostämmoförordningen, utrustat med lagliga medel att tvinga vederbörande till inställelse, i första hand genom åläggande av böter och därefter, om detta ej har verkan, genom att hos länsstyrelsen begära handräckning för hämtning av de tredskande. När så dessa åtgärder blivit vidtagna och varning äntligen kunnat komma till stånd, återstår ytterligare, dels att avvakta varningens verkan, dels att, om resultatet blir negativt, fullfölja föreskrifterna om barnets skiljande från hemmet m. m., vilket allt ofta ej heller går att verkställa utan nya hänvändelser till vederbörande länsstyrelse o. s. v. Efter detta omständliga förfarande har mången gång så lång tid förflutit, att det barn, vars skolförsummelser det varit meningen att beivra, kommit att vara borta från skolan hela terminer, växt ifrån de kamrater, med vilka det lämpligen bort sammanföras vid undervisningen samt kanske till och med överskridit skolålderns slutgräns.

Det förefaller då, som om kyrkorådet, till förebyggande av dylik orimlig tidsutdräkt, skulle kunna ha giltigt anledning tillämpa sådant förfaringsätt, att varning bleve i *skriftlig* form tilldelad de tredskande föräldrarna, helst som — enligt vad ovan påvisats — § 51 varken uttryckligen föreskriver *muntlig* varning eller att varning skall tilldelas *inför* kyrkorådet. Av ett i Regeringsrätten den 28 augusti 1918 givet utslag (referat nr 58 i dess årsbok) framgår emellertid, att Regeringsrättens majoritet icke velat erkänna skriftlig varning såsom giltigt varning enligt § 51 folkskolestadgan.

På grund härav anser Överstyrelsen jämväl sådan ändring i § 51 behöfelig och nödig, varigenom skriftlig varning, bevisligen meddelad, skulle kunna likställas med muntlig varning. Därest här ifrågakvarande varningsförrättning

bleve, såsom motionären yrkat och Överstyrelsen för sin del även finner lämpligast, överflyttad från kyrkorådet till skolrådet, framstår en dylik ändring såsom ännu mera nödvändig. Skolrådet äger nämligen icke ens de möjligheter, som dock stå kyrkorådet till buds, när det gäller att åstadkomma inställelse av de tredskande för meddelande av muntlig varning. För avhjälpande av denna brist synes alltså i ovan återgivna ändringsförslag böra inskjutas orden "muntligen eller skriftligen", varigenom hela paragrafen skulle få följande lydelse:

§ 51.

I händelse föräldrar eller målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, vilka i avseende på barnens skolgångsskyldighet blivt meddelade, eller visa sig så försumliga, att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande eller försumliga av skolrådet erhålla, muntligen eller skriftligen, en allvarlig föreställning och varning, varjämte skolrådet må äga rätt att på lämpligt sätt till skolan avhämta barn, som av ovannämnda anledningar uteblivit. Skulle dessa åtgärder visa sig fruktlösa, må ifrågavarande barn kunna genom skolrådets försorg från föräldrarna eller målsmännen skiljas och till vårdande åt andra personer överlämnas, och skall därvid kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarna eller målsmännen i laga ordning utmätas.

Överstyrelsen hemställer, att utskottet ville, i anledning av motion nr 41, föreslå riksdagen att i skrivelse till Konungen hemställa om sådan ändring av § 51 folkskolestadgan, att denna bestämmelse får den innebörd, som framgår av här senast angivna förslag till avfattning av densamma.

I fråga om den garanti, som skolråd måste äga med hänsyn till möjligheterna att i besvärligare fall avhämta barn till skolan, vill Överstyrelsen hänvisa till sitt yttrande i anledning av i riksdagens första kammare väckt motion nr 16 angående viss ändring av § 36 i kungl. stadgan den 16 september 1918 för fortsättningskolan, av vilket yttrande en avskrift bifogas.

Stockholm den 20 mars 1925.

Aug. Falk.

Gottfrid Björkman.

Per Westling.